

HET VERNIEUWDE ECONOMIE PROGRAMMA

Eric van Damme
TILEC
Universiteit van Tilburg

31 maart 2008

Liodag VU Amsterdam

1

OPBOUW

- De doelstelling volgens Teulings 2:
 - Een economische kijk aanleren
- Het middel volgens Teulings 2:
 - Acht centrale concepten
- Mijn visie op middel en doelstelling
- Een aantal contexten (selectie)
 - Relatief willekeurig uit het recente nieuws
 - Herkennen en toepassen van Teulings' concepten
- Mijn (voorlopige) lessen uit deze contexten
- Conclusie

31 maart 2008

Liodag VU Amsterdam

2

DE DOELSTELLING ECONOMIE 2E FASE

- Het vak economie bereidt leerlingen voor op een adequate deelname aan het maatschappelijk verkeer. Dit betekent dat leerlingen met behulp van de belangrijkste economische concepten de economische verschijnselen in de maatschappij begrijpen, verschijnselen waar ze als persoon in de verschillende rollen binnen huishouden, bedrijven of overheidsinstellingen mee te maken krijgen en waarbinnen zij beslissingen moeten nemen of waar zij als lid van de (nationale en internationale) samenleving mee te maken krijgen.

31 maart 2008

Liodag VU Amsterdam

3

ECONOMISCHE KIJK AANLEREN

- “Economie draait om een beperkt aantal concepten, die in wisselende contexten (situaties) steeds opnieuw hun meerwaarde bewijzen.”
- “Een veelheid van praktische problemen worden begrepen via dezelfde concepten.”
- “Een leerling moet in staat zijn tot *transfer* van het geleerde; wat in de ene context (of situatie) is geleerd, moet in een andere context kunnen worden toegepast.”
- “Een leerling moeten concepten kunnen herkennen (beschrijven) en kunnen toepassen (analyseren).”

31 maart 2008

Liodag VU Amsterdam

4

TEULINGS' 8 CONCEPTEN

- Schaarste
- Ruil
- Markt
- Ruilen over de tijd
- Samenwerken/onderhandelen
- Risico/informatie
- Welvaart en groei
- Goede tijden slechte tijden

31 maart 2008

Liodag VU Amsterdam

5

OPMERKINGEN BIJ DE CONCEPTEN

- Volledig?
 - Kan ik met uitsluitend deze concepten de economische kijk verwoorden?
 - Mis ik concepten?
- Onafhankelijk?
 - Zijn de concepten verschillend/complementair?
 - Wat is het relatieve belang van elk van hen?
- Conceptgerichte opbouw?
 - Per concept, maar ook interactie tussen concepten
 - Inzichten?
 - Welke kernvragen willen we beantwoorden?

31 maart 2008

Liodag VU Amsterdam

6

INZICHT/BEGRIP

- Wat zijn de belangrijkste algemene inzichten die uit elk concept volgen?
- Wat zijn de belangrijkste algemene inzichten die uit combinaties van concepten volgen?
- Voor bovenstaande vragen lijkt nog weinig aandacht te zijn geweest (Teulings/CEVO)
- Meer aandacht lijkt wenselijk; zeker bij conceptgerichte aanpak: algemene lessen!

31 maart 2008

Liodag VU Amsterdam

7

VOORBEELD: MARKT EN WELVAART

- Het micro-economisch beleid in Nederland en in Europa (Lissabon strategie) is geïnspireerd op de hoofdstelling van de welvaartstheorie:
 - Als er geen marktfalen is, dan leidt marktwerking tot een Pareto optimale uitkomst
- Op grond van deze stelling, materiaal over:
 - Inzicht in de stelling (verrassing, experimenten)
 - Relevantie van de stelling: marktfalen
 - Rol van de overheid en overheidsfalen
 - EZ project “Marktwerking in Nederland”
 - Zorg, Taxi's, telefonie, ...

31 maart 2008

Liodag VU Amsterdam

8

CONCEPTGERICHT OF VRAAGGERICHT?

- Wat zijn eigenlijk de belangrijke vragen die we willen beantwoorden?
- Welke verschijnselen willen we begrijpen?
- Welke vragen kunnen we met de concepten, of combinaties van concepten beantwoorden?
- Opmerkelijk: in Teulings 2 worden alleen bij het concept welvaart vragen geformuleerd
- Vragen algemeen of per deelgebied?
 - Rijk of arm, koers dollar t.o.v. Euro, telefoon vs taxi
- Ook voor dit structurerende element lijkt nog te weinig aandacht te zijn geweest

31 maart 2008

Liodag VU Amsterdam

9

TEULINGS: DOEL EN MIDDEL MIJN VISIE

- Doel: grotendeels OK
- Middel: zou goed zijn als hier nog een wat algemener discussie over zou plaats vinden
 - Volledigheid en consistentie van de concepten
 - (Abstracte) inzichten die de concepten opleveren
 - Los van de concepten ook algemener beschrijven welke vragen uiteindelijk beantwoord zouden moeten kunnen worden
- Kan (hopelijk) aan de hand van de pilot

31 maart 2008

Liodag VU Amsterdam

10

CONTEXTEN: UIT HET NIEUWS

- Zimbabwe:
 - De institutionele structuur van de economie
- De prijs van brood en graan:
 - Schaarste, ruil op verschillende niveau's, samenhang
- De arbeidsmarkt:
 - Salarissen top, stakingen en ontslagrecht
- Kredietcrisis:
 - Markt, risico, onzekerheid, fluctuaties, welvaart,...
- Luchtvaart en milieu
 - Kostenbesparing en milieuwinst of snelheid?

31 maart 2008

Liodag VU Amsterdam

11

ZIMBABWE NATIONALISEERT BEDRIJVEN

- De Zimbabweaanse president Robert Mugabe heeft een wet getekend die alle buitenlandse bedrijven in zijn land verplicht meer dan de helft van alle aandelen aan „de inheemse bevolking” te overhandigen. De wet is volgens veel analisten de definitieve doodssteek voor de economie van Zimbabwe, waar inflatie deze maand de 100.000 procent oversteeg, een wereldrecord.
- De regering heeft overleg aangekondigd met alle bedrijven om de overdracht van de aandelen aan lokale zakenmensen te kunnen plannen. Er zou geen sprake van een onmiddellijke onteigening, zoals met boerderijen is gebeurd.
- De Zimbabweaanse economie kromp de afgelopen acht jaar met 30 procent als gevolg van de onteigeningen op het platteland.

31 maart 2008

Liodag VU Amsterdam

12

ZIMBABWE (2)

- Mugabe tekende de wet minder dan drie weken voor de verkiezingen voor parlement en president met de bedoeling nu ook de bedrijven „te bevrijden van de koloniale geschiedenis”. De afgelopen acht jaar werden onder dezelfde noemer 4.000 blanke boeren van hun land gedreven.
- Mugabe voert dit jaar campagne onder de vlag van „economische machtsoverdracht” en deelde afgelopen weekend ook tractoren, generatoren, brandstof en vee uit aan zwarte boeren die zijn neergestreken op de landerijen van de voormalige blanke eigenaars.

31 maart 2008

Liodag VU Amsterdam

13

Een man draag bankbiljetten om boodschappen te doen in Harare, Zimbabwe, waar inflatie deze maand de 100.000 procent oversteeg, een wereldrecord.

31 maart 2008

Liodag VU Amsterdam

14

DAGELIJKS BROOD VOOR VELEN NIET MEER TE BETALEN

- “Er zijn honderden miljoenen ‘nieuwe consumenten’ bijgekomen in opkomende landen als China. De productie van voedsel kan de vraag niet meer bijhouden.”

31 maart 2008

Liodag VU Amsterdam

15

31 maart 2008

Liodag VU Amsterdam

16

DE VRAAG NAAR TARWE

- Grondstoffenanalist Paul Braks van de Rabobank legt uit dat de vraag naar tarwe al enkele jaren hoger is dan het aanbod. „Dat wordt veroorzaakt door de vleesproductie in de ontwikkelende landen, waarvoor veel graan als veevoer nodig is. Ook graan als biobrandstof is in opmars en zorgt voor een vraagstijging. Tenslotte neemt ook de vraag naar hoge kwaliteit tarwe toe omdat er meer brood gegeten wordt.” Volgens Braks zijn de voorraadniveaus als gevolg van de structureel hogere vraag gedaald van vier maanden in 2000 naar twee maanden nu.

31 maart 2008

Liodag VU Amsterdam

17

PRIJS TARWE STIJGT KWART IN ÉÉN DAG

- Amsterdam, 26 febr. De prijs van tarwe is gisteren in een dag tijd met bijna een kwart gestegen. Op de graanbeurs in Minneapolis noteerde de tarweprijs 4,75 dollar hoger op 24 dollar (16 euro) per bushel (ruim 35 liter).
- De enorme stijging, de grootste stijging in een dag ooit, wordt veroorzaakt door een aankondiging van de Kazachse regering om exporttarieven op zogenoemd zomertarwe in te voeren. De regering wil zo garanderen dat inwoners van Kazachstan voldoende tarwe voor een redelijke prijs houden. Eerder voerden Rusland en Argentinië al exporttarieven in.

31 maart 2008

Liodag VU Amsterdam

18

TOPBESTUURDERS VERDIENEN WEER MEER

- Amsterdam, 29 maart.
- Topbestuurders van AEX-genoteerde bedrijven verdienden in 2007 gemiddeld 4 miljoen euro, een stijging van 23 procent ten opzichte van het jaar ervoor. Dat blijkt vandaag uit een inventarisatie door de Volkskrant van de jaarverslagen van 19 van de 25 AEX-bedrijven.

31 maart 2008

Liodag VU Amsterdam

19

WERKNEMERS LONDENSE METRO GAAN STAKEN

- Werknemers van de metro in Londen willen vanaf volgende week zondag het werk voor 72 uur neerleggen. Een staking bij London Underground kan het openbaar vervoer in de Britse hoofdstad in chaos storten. Ongeveer 3 miljoen mensen maken dagelijks gebruik van de metro in Londen.
- De transportbonden RMT en TSSA riepen op tot een staking van de 7500 werknemers van de Londense metro. Zij protesteren daarmee tegen plannen om veertig verkoopkantoren te sluiten, de openingstijden te verkorten en werknemers alleen te laten werken. Volgens de bonden komt daardoor de veiligheid in het geding.

31 maart 2008

Liodag VU Amsterdam

20

BONDEN WIJZEN GEZAMENLIJK PLAN ONTSLAGRECHT AF

- 6 januari 2008 De vakcentrales FNV en CNV hebben afwijzend gereageerd op een oproep van werkgeversvoorzitter Bernard Wientjes om een gezamenlijk plan op te stellen voor verbetering van de werkgelegenheid.
- De vakbeweging wil niet opnieuw het ontslagrecht ter discussie stellen. Voorzitter Wientjes van werkgeversorganisatie VNO-NCW wil dat wel.

31 maart 2008

Liodag VU Amsterdam

21

BONDEN WIJZEN GEZAMENLIJK PLAN ONTSLAGRECHT AF

- Ik nodig hierbij – misschien tegen beter weten in – de bonden uit om voor 1 juni alsnog met een gezamenlijk plan te komen en dat neer te leggen bij de commissie- Bakker'', zegt Wientjes in De Telegraaf. „Zo houden we de regie in handen''. Hij wil nog steeds dat er een soepeler ontslagrecht komt. Volgens de werkgevers worden daarmee extra banen gecreëerd, omdat het dan een minder groot risico is om mensen aan te nemen. De vakbonden geloven hier niet in. Ze vinden dat de rechtsbescherming van werknemers niet aangetast mag worden.

31 maart 2008

Liodag VU Amsterdam

22

KREDIETCRISIS

- Waarmee begon het probleem? (huizenbezitters)
- Waarom werd dit een probleem voor kredietmarkt?
- Wat maakt geld anders? Hoe werkt de kredietmarkt?
- Wat doet een bank?
- Waarom werd het een vertrouwenscrisis?
- Waarom werd de crisis een wereldwijd probleem?
- Waarom doet de FED het anders dan de ECB?
- Doet de FED het goed?
- Is het probleem spoedig voorbij?

31 maart 2008

Liodag VU Amsterdam

23

EUROPESE BEURZEN SLUITEN IN HET ROOD

- Amsterdam, 28 maart.
- Na een rustige handelssessie zijn de Europese aandelenbeurzen vrijdag met verlies de week uitgegaan. Beleggers toonden weinig animo om in aandelen te stappen. Ook de positieve stemming op de effectenmarkten in New York zorgde voor weinig inspiratie.
- Spyker Cars was met een winst van 14,5 procent de blikvanger op de beurs in Amsterdam. De kwakkelende autoproducent liet zich positief uit over de productie in de eerste drie maanden van dit jaar en het lopende kwartaal.

31 maart 2008

Liodag VU Amsterdam

24

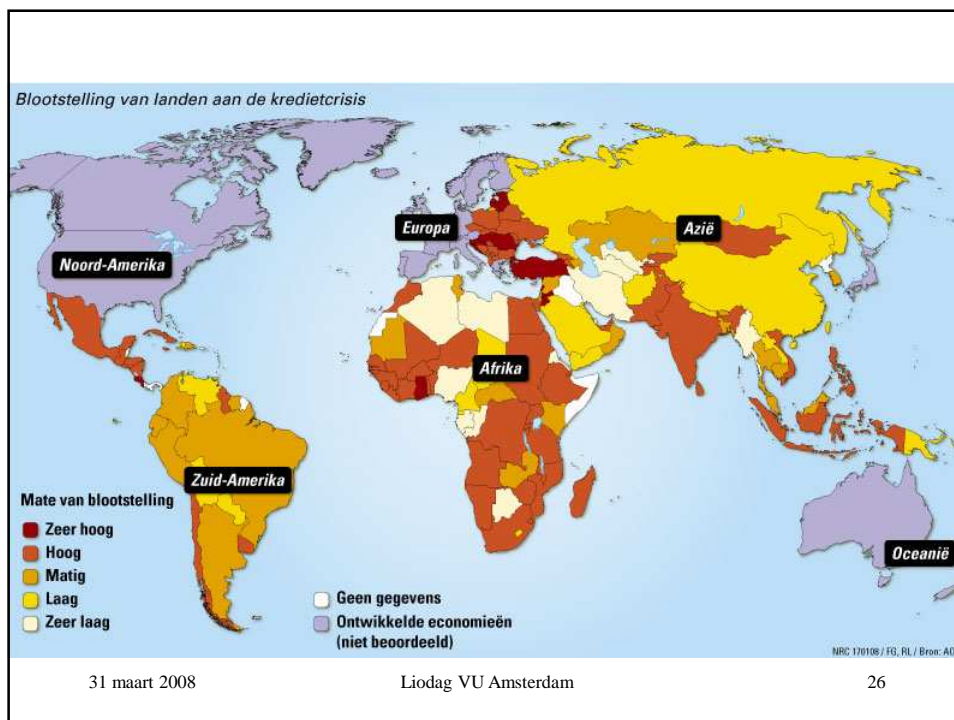
EUROPESE BEURZEN SLUITEN IN HET ROOD

- De AEX-index, de hoofdgraadmeter in Amsterdam, eindigde op een slotstand van 440,99 punten. Dat is een verlies van 0,99 punt ofwel 0,2 procent.
- De MidKap-index van middelgrote fondsen steeg 0,4 procent tot 623,10 punten.
- De graadmeters in Frankfurt, Londen en Parijs verloren volgens voorlopige cijfers 0,3 tot 0,5 procent.

31 maart 2008

Liodag VU Amsterdam

25

TUSSENSTOP VLIEGTUIG BESPAART VEEL BRANDSTOF

- Rotterdam/Dubai, 29 maart.
- Vliegtuigen die lange afstanden afleggen, verbruiken aanzienlijk minder brandstof wanneer de vlucht wordt onderbroken voor een tussenstop. Ook de uitstoot van CO₂ is op die manier minder dan bij een non-stopvlucht.

31 maart 2008

Liodag VU Amsterdam

27

CONCLUSIES CONTEXTEN

- Ik heb relatief willekeurig een aantal situaties uit het recente nieuws genomen
- Systematische steekproef zal vermoedelijk laten zien dat sommige concepten vaker relevant zijn dan andere
- Vraag m.b.t. de rol van experimenten:
 - Ondersteunend, maar niet leidend
 - Micro-experimenten kunnen scholieren sowieso in verwarring brengen i.v.m. standaardaanname uit economie die in veel microsituaties niet geldig zijn (keuzestress (schaarste!) en geen egoïsme)

31 maart 2008

Liodag VU Amsterdam

28

CONCLUSIE

- **Concepten:**
 - Welk inzicht volgt uit elk concept?
- **Alternatief:** stel economische inzichten centraal
 - Voorbeeld: de hoofdstelling van de welvaartseconomie (indien geen marktfalen dan leidt marktwerking tot Pareto efficiëntie); relatie tussen markt en welvaart
- **Contexten:**
 - Structuren aan de hand van vragen: wat willen we weten?
 - De kernvragen vereisen een brede context
- **Algemeen:**
 - Het werk is nog niet af; open discussie op hoog niveau nodig